

Dagvlinders en libellen onder de meetlat

Tekst: Chris van Swaay, Robert Ketelaar & Dick Groenendijk

Het jaar 2000 was het elfde jaar van het Landelijk Meetnet Dagvlinders en het derde jaar van het Landelijk Meetnet Libellen. Ondanks het soms matige weer gingen honderden vrijwilligers weer het veld in om te tellen. Het aantal vlinderroutes is al jaren min of meer stabiel, terwijl het libellenmeetnet duidelijk nog in de groeifase zit

Dagvlinders Ondanks het feit dat het weer het regelmatig liet afweten, was 2000 voor veel dagvlinders toch een goed jaar. Voor vrij veel soorten lag de index hoger dan in 1999. We hopen dat deze stijgende tendens zich verder zal voortzetten. Maar voor veel dagvlinders zijn we nog erg ver verwijderd van de indexen van begin jaren negentig. Kijken we

In de berekening van de dagvlinder-indexen is afgelopen jaar het een en ander veranderd. We hebben weliswaar in het hele land op heel veel plekken telpunten, maar ze liggen niet mooi regelmatig verdeeld. Zo liggen er in de duinen veel routes en in het Hollandse polderland juist weinig. Door vanaf nu rekening te houden met de verspreiding van soorten over ons land geven de nieuwe indexen een beter en betrouwbaarder beeld van de werkelijke veranderingen van de soort in het hele land.

Het is de bedoeling dat deze verbeterde methode vanaf volgend jaar ook voor de libellenindexen gebruikt zal gaan worden.

vanaf 1992 dan zijn vijftien soorten achteruitgegaan en slechts zes vooruitgegaan.

Het totaal aantal vlinders lag in 2000 op een gemiddeld niveau. Net als in alle voorgaande jaren was het bruin zandoogje weer de talrijkste soort in het Landelijk Meetnet Dagvlinders. Het klein koolwitje werd als vanouds op de meeste monitoringroutes gezien.

Van twee soorten werden meer dan 10.000 vlinders geteld: het bruin zandoogje en het klein geaderd witje. Van het

zwartsprietdikkopje, in 1995 en 1996 nog goed voor meer dan 25.000 exemplaren, werden er nu maar net iets meer dan 8000 doorgegeven. Van twee soorten werden er nog nooit zoveel geteld. Het bont zandoogje had in 1999 ook al een topjaar, maar dat record werd in 2000 weer gebroken. Ook de kleine vuurvlinder, die drie flinke generaties had, was dit jaar talrijker dan ooit op de routes aanwezig. Een andere topper was dit jaar de oranje luzernevlinder.

Het gemiddeld aantal vlinders per route lag in 2000 op een vrij gemiddeld niveau. Vlinderarm-

Het bruin zandoogje was weer de talrijkste soort in het Landelijk Meetnet Dagvlinders.

Henkjan Kievit

Gehakkelde aurelia: uitbreiding in de duinen, terugval op de zandgronden.

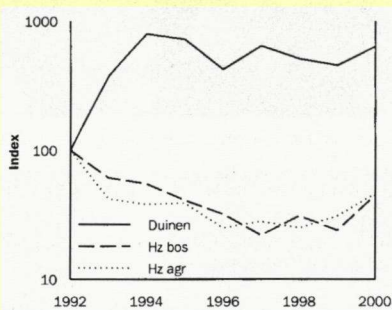
Gehakkelde aurelia

De uitbreiding in het begin van de jaren negentig hebben we met het Landelijk Meetnet op de voet kunnen volgen. Maar tegelijk met de vestiging in de duinen zagen tellers in het oosten en zuiden er voor hun gevoel juist minder.

Hoe zit dat nou?

In figuur 2 zijn de indexen apart berekend voor de duinen en de bossen en het agrarisch gebied op de hogere zandgronden.

Het verhaal voor de duinen is duidelijk: een snelle uitbreiding (die al voor 1990 begon) tot 1994 waarna de soort

Figuur 2: Indexen van de gehakkelde aurelia in de duinen en de hogere zandgronden (Hz-bos: bossen; Hz-agr: agrarisch gebied).

stabiliseerde.

Heel anders ging het op de zandgronden. Het gevoel van de tellers klopte: de aantallen op veel van hun routes liepen langzaam terug tot die van 1997. De laatste jaren gaat het weer ietsje beter. Opvallend genoeg is er vrijwel geen verschil tussen de bossen en het agrarisch gebied.

ste jaar blijft 1998 met gemiddeld 451, vlinderrijkste jaar 1995 met bijna twee keer zo veel (839) vlinders per route. Dat was ook het enige jaar met meer dan 200.000 vlinders.

Libellen Het totaal aantal libellen was in 2000 iets hoger dan in 1999. Dat is logisch, omdat er meer routes geteld werden. Maar omdat er per route gemiddeld minder libellen zijn geteld, bestaat de indruk dat 2000 een iets minder goed libellenjaar was. De watersnuffel steekt weer met kop en schouders boven de andere libellen uit: ruim 32.000 exemplaren werden van deze waterjuffer geteld. Het gat met de 'achtervolgers' is bijzonder groot.

De soortenrijkste route in 2000 was het Mantingerveld in Drenthe waar 25 soorten werden geteld. De winnaar van vorig jaar, Tonnetjesdelle op de Veluwe en de Hondtongen in Drenthe volgen op gepaste afstand met 22 soorten. De libellenrijkste route blijft de Gerritsfles, waar in 2000 maar liefst 13.519 libellen werden geteld, voornamelijk watersnuffels. De route langs een bosven bij Tongeren volgt op zeer ruime afstand met 4404 libellen. In totaal zijn in 2000 ruim 91.000 libellen geteld; wanneer wordt de 100.000 gehaald?

De soortgerichte routes leveren veel informatie op over de aandachtsoorten in het Meetnet. De bosbeekjuffer lijkt een goed jaar te hebben gehad, en wellicht is het een nieuw signaal dat deze juffer uit het diepste dal omhoog aan het klimmen is. De bruine korenbout heeft ook een goed jaar gehad, maar van deze fluctuerende soort hadden we dat met zo'n goed voorjaar ook niet anders verwacht. De groene glazenmaker en de gevlekte witsnuitlibel deden het iets slechter dan vorig jaar.

Libellen in Gouda

In Gouda zijn door de gemeente op meerdere locaties binnen de stadsgrenzen natuurvriendelijke oevers aangelegd. Al na een paar jaar waren de resultaten van deze natuurvriendelijke ingrepen zichtbaar. Er ontstond een prachtige oevervegetatie die niet meer, zoals tot dan toe gebruikelijk, elke week werd gemaaid. Er zochten volop amfibieën een schuilplaats in de oevervegetatie en er werden door medewerkers van de gemeente Gouda ook veel insecten waaronder libellen aangetroffen. Het lag dus voor de hand om te kijken hoeveel positieve invloed dergelijke natuurvriendelijke ingrepen op de libellenfauna hadden.

Daarom zijn er in 2000 in Gouda op tien plaatsen libellen geteld langs zowel natuurvriendelijk oevers als langs de traditionele niet aangepaste oevers. Na een jaar tellen zijn daar al heel spannende resultaten te melden. Zo blijkt heel duidelijk, dat zowel het aantal libellensoorten als het aantal individuen langs de tien verschillende routes veel hoger is op de natuurvriendelijke secties dan op de traditionele secties. Ook in 2001 wordt er door de tellers op bijna alle routes weer geteld. We zijn benieuwd naar de resultaten van volgend jaar!

Ab H. Baas

Het lantaarntje profiteert sterk van de aanleg van natuurvriendelijke oevers.